

Baltasar Porcel en anglès: crònica de la traducció de *Cavalls cap a la fosca*

Francesc Borrull
(Universitat de Vic, Espanya)

Abstract This paper chronicles John Getman's English translation of Baltasar Porcel's *Cavalls cap a la fosca*, published by the University of Arkansas Press in 1995. At the same time, the commission, publication and reception of this translation are also analyzed.

Sumari 1 L'encàrrec de traduir *Cavalls cap a la fosca*. – 2 La traducció de *Cavalls cap a la fosca*. – 3 La publicació de *Horses into the Night*. – 4 Ajuda institucional a *Horses into the Night*. – 5 Recepció i crítica de *Horses into the Night*. – 6 Promoció de *Horses into the Night*. Baltasar Porcel als EUA i Canadà. – 7 Conclusió.

Keywords Translation. Fiction. Novel. Catalan literature.

La literatura de Baltasar Porcel (1937-2009) «és una de les més sòlides i més decisives del darrer quart de segle» (Molas 1991, 41). En conseqüència, la seva obra ha gaudit d'un ampli suport de la crítica i d'una generosa acceptació general per part del públic. Protegit pels seus editors, la conseqüència natural d'aquesta situació privilegiada ha estat la traducció de la seva obra a un total d'onze llengües diferents, entre les quals les principals llengües de la literatura clàssica – canònica – occidental contemporània: castellà, francès, alemany, italià, i anglès.

El cas de l'anglès és especialment peculiar pel problema del 3% (això és, el percentatge d'obres que es tradueixen a l'anglès cada any) i, per tant, per la seva impermeabilitat (Borrull 2016). Malgrat això, dues obres de Porcel foren traduïdes a l'anglès: *Cavalls cap a la fosca* (*Horses into the Night*. University of Arkansas Press, 1995), i *Les primaveres i les tardors* (*Springs and Autumns*. University of Arkansas Press, 2000). Aquest article és la crònica de la traducció de *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès, des de l'encàrrec, fins a la publicació i recepció als EUA.

1 L'encàrrec de traduir *Cavalls cap a la fosca*

La gènesi de la traducció de *Cavalls cap a la fosca* ens trasllada al Departament de Traducció Literària de la University of Arkansas (EUA)

durant els anys noranta. Allà, John Getman (Ilion, NY, 1936) feia els estudis de màster de traducció sota la direcció del Dr. John DuVal, cap del departament. Getman havia viatjat a Catalunya durant els anys setanta, on va conèixer la seva futura muller, i també la literatura de Baltasar Porcel.

John Getman es va llicenciar en Literatura Anglesa i Llengües Estrangeres el 1958. Després de viure esporàdicament a Dinamarca i a Alemanya, va instal·lar-se definitivament a Girona, on viu actualment. Abans, però, havia tornat als EUA on el 1992 completà un màster en Lingüística i Espanyol a la University of New Mexico que li donà una feina de professor al McPherson College de Kansas. En aquell moment, el seu interès canvià de l'ensenyament a l'escriptura. En una entrevista feta l'any 2014 (entrevista a John Getman, 2014 - a partir d'ara EJJ - a Borrull 2016), Getman explicava que el 1992 s'havia trobat amb Baltasar Porcel a Can Bolei, a Andratx. En aquest moment, Getman expressà a Porcel el seu gran interès per la seva literatura de ficció, i també les seves intencions de traduir-lo a l'anglès. Aquesta fascinació per l'escriptura i per la traducció el féu decidir a cursar estudis de post-grau de Traducció i Literatura Comparada a la University of Arkansas, on traduí *Cavalls cap a la fosca* i *Les primaveres i les tardors*. Les seves dues traduccions foren publicades per The University of Arkansas Press el 1995 i el 2000 respectivament. Abans de completar la traducció de *Les primaveres i les tardors*, però, Getman traduí una altra obra de Porcel: *La revolta permanent*, traducció que no ha estat mai publicada.

John Getman va conèixer Baltasar Porcel d'una manera un xic estrambòtica. El juny o juliol del 1992, voltant per La Pera (Girona), municipi molt a prop de Púbol, Getman i la seva senyora van visitar una finca que feia anys havien intentat comprar. Van tenir la gosadia de trucar a la porta i demanar per la mestressa, que era na Margarita Nuez Farnos (Foz-Calanda, Aragó, 1940; Premio Creu de Sant Jordi, 2005), dissenyadora de roba de Doña Sofia, reina d'Espanya en aquell moment. En aquesta conversa, Getman li va demanar si coneixia algun escriptor català que no hagués estat traduït a l'anglès. La senyora Nuez li va parlar de Baltasar Porcel i li va donar el seu telèfon de contacte. Una setmana després, Getman el va anar a visitar a l'oficina que tenia l'escriptor a l'edifici del Banc Atlàntic del capdamunt del carrer Balmes/Avinguda Diagonal. Allà, Porcel li va donar una pila dels seus llibres per a què els llegís i li donés la seva opinió del que es podria traduir a l'anglès. Getman va llegir Porcel, però no va tenir cap interès per les seves primeres novel·les (*Solnegre*, *La lluna i el Cala Llamp* o *Els argonautes*). En canvi, sí que va trobar *Difunts sota els ametllers en flor* una mica més interessant. La novel·la que sí que li va interessar immediatament, però, fou *Cavalls cap a la fosca*, que Getman llegí en la versió castellana del mateix Porcel. *Caballos hacia la noche* li va semblar un gran repte intel·lectual per a ser traduït: «Això sí que és lo meu, això pot tenir interès, perquè és fantasmagòric, és estrepitos,

esgarrifós, és gòtic, és als límits de la misèria humana, i és poètic. I el gran desafiament d'un traductor és, tu pots traspassar la poesia de l'autor original, i aquí tens feina» [sic] (EJG. Borrull 2016; Reproduïm el català de Getman en tot moment).

D'una banda, un dels principals arguments per a què Porcel hagi estat traduït a l'anglès és aquest lirisme. «La calidad poética de prosa de este libro es compleja de traducir - explica Getman. Pero al mismo tiempo es lo que da profundidad al texto» (Piñol 1996, 37). Com subratlla el mateix Getman a la seva introducció a *Horses into the Night*:

Porcel's prose style is often lyrical. His ability to describe what he sees and feels in his reality is astonishing in its evocative power and richness of metaphor. His landscapes often become prose poems in which he casts his characters. The moon, the sea, and the flowering of the magnolias become recurrent mood themes. In order to increase the weight of a mood, he sometimes loads a sentence with adjectives. (Porcel 1995, xi)

D'una altra banda, també hi ha la voluntat de Getman de traduir un text que tingui cabuda en la cultura d'arribada. I per això es va sentir immediatament captivat per la lectura de *Cavalls*, perquè va entendre que aquest text podria ser d'interès per al públic nord-americà: «hi havia unes escenes allà [...] al·lucinants. [...] I jo pensava, això li agradarà al públic americà perquè és un tipus Stephen King i pitjor, coses impublicables» (EJG. Borrull 2016). Getman afegeix: «Entre todas las obras de Porcel, ésta me pareció la más adecuada para el mercado norteamericano» (Piñol 1996, 37). Abans de decidir-se a traduir *Cavalls*, Getman va «parlar llargament amb la Rosa Cabré, si traduïa això o *Difunts sota els ametllers en flor*, que m'agradava. Però repensant-ho vaig escollir aquest» [sic] (EJG. Borrull 2016).

I també, un altre argument per a què Getman decidís traduir Porcel fou la dificultat que li suposava traduir la seva difícil prosa. En aquest sentit, una de les manifestacions que millor responen aquest interès de Getman per traduir Porcel la trobem en un article del mateix traductor publicat el 1995 a la revista nord-americana de traducció *Exchanges*. A «Translator's Note on Claudia», Getman escriu sobre l'experiència de traduir Porcel a l'anglès, i ho fa parlant d'una traducció inacabada que havia fet del conte *Clàudia*:

I like his style [...] Porcel is admired and respected for his often lyrical prose. However, there is more to my interest in him than that. His view of life is existentialist, a rarity on the Iberian peninsula. As the sketch of Claudia demonstrates, Porcel is concerned, almost obsessed, with the passage of time and fatal coincidence [...] Personally, I translate Porcel for the challenge it offers me, apart from the aesthetic satisfaction of having helped transfer his Catalan world into a world for English eyes. (Getman 1995, 49; el subratllat és de l'Autor)

I aquest és el «challenge» que suggeria Getman quan deia que «el gran desafiament d'un traductor és, tu pots traspassar la poesia de l'autor original, i aquí tens feina» [sic] (EJG. Borrull 2016; el subratllat és de l'Autor). Certament, quan Getman es refereix a «traspassar la poesia», no es refereix només a les paraules; de fet, es refereix a tot menys a les paraules. Es refereix, precisament, a aquesta traducció del «Catalan world into a world for English eyes».

L'agost del 1992, Getman viatjà a Can Bolei, Andratx, i li comunicà a Porcel que havia decidit de traduir *Cavalls cap a la fosca*. Getman, però, que havia llegit la novel·la en la seva versió castellana, li va demanar una còpia de l'original en català. Porcel li regalà un exemplar de *Cavalls* que tenia a casa, una còpia que, per sorpresa de Getman, Porcel havia signat i dedicat als seus pares. Getman tornà a Barcelona amb l'encàrrec de traduir *Cavalls*, un encàrrec, però, que venia d'ell mateix. De qualsevol manera, al setembre és a Fayetteville, Arkansas, on es troba amb John DuVal per revisar els primers esborranys del que fou la primera traducció d'una novel·la de Baltasar Porcel a l'anglès.

2 La traducció de *Cavalls cap a la fosca*

Lamentablement, John Getman no conserva ni notes ni borradors de les seves traduccions de Porcel. Durant l'entrevista que li vaig fer, però, em va explicar detalls molt concrets sobre el procés de traducció, que relatem tot seguit. Entre el setembre i desembre de 1992, Getman treballa intensament en la seva traducció de *Cavalls cap a la fosca*, a «un ritme d'unes sis o deu pàgines al dia més o menys. Això era el primer assaig, després revisar, presentar a un grup de treball, comentaris, indicacions, correccions» (EJG. Borrull 2016). Per a la seva traducció, Getman fa servir l'original en català i també la versió castellana.

Al desembre li envia un fax a Baltasar Porcel en què li diu que «la traducció de *Cavalls cap a la fosca* marxa bé. Estic a la meitat». En aquesta mateixa carta comparteix comentaris positius que ha rebut de la seva traducció de companys universitaris, i també li menciona temptejos amb diverses editorials per tal de publicar la traducció. Una de les editorials que hauria estat interessada fou la Indiana University Press, gràcies a la intervenció d'un dels seus professors, el Dr. Josep-Miquel Sobrer, que serà també clau en el futur per a la promoció de *Horses into the Night* als EUA.

En aquest mateix fax Getman adjunta una prova de la traducció per a què Porcel li doni el vistiplau, li demana un aclariment sobre uns dubtes lingüístics que tenia, i comparteix informació relacionada amb els epígrafs inclosos en l'edició catalana de *Cavalls*.

Porcel no li hauria enviat contestació a la missiva de Getman de data 22 de desembre del 1992, però sí tenim una altra carta que Porcel envià el 20

de desembre de 1993 escrita en castellà i enviada a la residència privada de Getman a Fayetteville, Arkansas. En aquesta carta, que és resposta a una de Getman de data 14, Porcel li transmet, primer de tot, la seva alegria per la publicació, finalment, de *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès, una alegria «primero por mi [sic], me alegro por ti, por todo el trabajo que has llevado a cabo simplemente apoyado en tu fe». Aquest comentari ve a subratllar el caràcter personalíssim que Getman adoptà pel que fa a l'encàrrec i traducció de *Cavalls*. De fet, la seva tossuderia i determinació en acabar la traducció de *Cavalls* i les seves gestions personals van fer que finalment *Horses into the Night* fos publicada per The University of Arkansas Press el 1995, dos anys després d'acabada la traducció, i malgrat la impaciència del mateix Porcel que comentà: «¿Es ya seguro que el libro saldrá la primavera del 95? Mejor sería antes, pero...». En aquesta carta del 20 de desembre, Porcel també li dóna una sèrie d'indicacions relacionades amb el contracte, detalls sobre la traducció, i unes pistes per tal de promocionar el llibre als EUA: ajudes a la traducció, i una possible visita de Porcel a Berkeley (Califòrnia) per a promocionar el llibre. Finalment, Porcel li envia un article publicat a *Le Monde* sobre la recent traducció al francès de Mathilde Bensoussan de *Les Primaveraes i les tardors* publicada per Actes Sud el 1993, i li comenta que «este año es casi seguro que aparecerá un libro de cuentos en italiano». Malgrat que aquesta traducció de contes a l'italià no es va arribar a publicar, aquest comentari demostra l'interès que Baltasar Porcel tenia per a què la seva obra fos traduïda.

Durant la traducció de *Cavalls cap a la fosca*, Getman va comptar amb l'ajut del Dr. John DuVal. En enllestir la traducció dels dos primers capítols, DuVal va tenir l'oportunitat de llegir-los. Aquesta fou la seva reacció: «Tens una prosa aquí molt i molt complicada. Pots imitar o representar l'estil de l'original. Em sembla que vas pel mal camí» (EJG. Borrull 2016). La resposta de Getman fou la següent: «No, ja ho faré. I vaig tornar a polir, vaig analitzar més l'estructura gramatical, i hi havia uns problemes amb la sintaxi anglesa en conflicte amb la sintaxi de l'espanyol i el català que pot allargar-se més del que és normal, i provava unes solucions que no desmilloressin l'original. I li vaig portar i em diu 'sí, ja vas bé'» (EJG. Borrull 2016). DuVal relata en els següents termes com van anar aquests mesos en què Getman traduïa *Cavalls cap a la fosca*:

When John submitted those pages with his translation of them to the translation workshop, I told him I wasn't sure it would be worth the effort, sentence by sentence, to translate the whole novel. Again and again he would be confronting the prose translator's worst dilemma, whether to plot through long sentences, translating participle by participle, phrase by phrase, clause by clause, or break them into smaller sentences to render them 'smoother' for English speaking readers. In this case, neither choice would be satisfactory. The first would represent

the skillful Catalan stylist as awkward. The second would represent him with a voice not his own, and less interesting; it would also amount to an embarrassing and invalid admission that somehow English is less capable of expressing complex thoughts in complete sentences.

John Getman is a translator of prodigious energy, and within a week, he handed me about twenty pages of translation, along with the original pages in Catalan and the same pages from Porcel's own published translation of the novel into Spanish. It took me a while to get around to reading John's work, but when I did, I couldn't put it down. When I finished, the question was no longer, 'Should John translate this?' but 'What happens next?' The difficult style was still there, but John was already beginning to grapple with it successfully. Moreover, there was murder, betrayal, and madness among the narrator's ancestors on their island home of Majorca. And the characters were real: they came to life on the page and fascinated me. I had to find out whether the mysterious Admiral who had returned after years of slavery among the Barbary pirates was really who he said he was. John must have worked on the translation night and day. He was constantly revising and constantly forging ahead. By the time he finished, he had taught himself to write with a style equal to Porcel's. The book was accepted by The University of Arkansas Press and upon its publication greeted with enthusiastic reviews. (DuVal 1997, 30)

DuVal no només confirma que va actuar d'esperonador i torsimany donant suport a la feina traductora de Getman, sinó que a més fou clau en la publicació de la traducció per l'editorial de la University of Arkansas. Aquest és un fet que també li vaig preguntar en la meua entrevista a John Getman. Segons ens explicà, el fundador del programa de Fine Arts era el poeta Miller Williams, co-fundador i cap de l'editorial The University of Arkansas Press. Inicialment, l'editorial s'havia establert per publicar principalment textos relacionats amb l'estat d'Arkansas. Però per influència del departament d'espanyol, segons ens explica Getman, i pel tarannà literari de Williams, segons ens explica Charlie Shields (actual editora), l'editorial també tenia una branca literària, que era la col·lecció on Getman volia que la seva traducció fos publicada. Malauradament, però, Miller Williams no hi estava gens d'acord, i així li féu saber a Getman: «tu tens aquesta traducció [de Porcel], però tu no la publicaràs mai amb nosaltres perquè jo no acceptaré mai una feina d'un alumne que no s'hagi graduat» [sic] (EJG. Borrull 2016). Malgrat l'oposició de Williams, la traducció es va publicar abans que Getman es gradués «perquè els altres professors que em coneixien i havien vist què bona que era, francament, li deien a en Miller 'has de recular. Aquesta obra acabarà en una altra editorial'» (EJG. Borrull 2016). I efectivament, The University of Arkansas Press va publicar *Horses into the Night* el 1995 abans que Getman es gradués, al contrari

del que era costum, i per tal d'evitar que la Indiana University Press, amb qui Getman ja havia tingut contactes a través del Dr. Josep-Miquel Sobrer, s'avancés en la seva publicació.

3 La publicació de *Horses into the Night*

Getman relata que les publicacions de la University of Arkansas Press tenien una tirada de «normalment 1.500, 900 [exemplars] de tapa dura i la resta [en rústica]», però no recorda si els llibres s'han tornat a reeditar, perquè segons ell, «això és política de la impremta. Em sembla que encara en tenen, almenys l'última vegada que vaig preguntar» (EJG. Borrull 2016). Efectivament, *Horses into the Night* és un llibre fàcil de trobar en el mercat de llibres de segona mà. Si hom fa una recerca a la popular botiga online Amazon, per exemple, és fàcil trobar-ne exemplars nous i usats.

Charlie Shields confirma que normalment l'editorial imprimia unes 1.000 o 2.000 còpies de cada llibre que publicaven. Malauradament, però, no en tenim les dades exactes perquè tota la documentació relacionada amb les traduccions de Porcel era al soterrani de l'editorial i una inundació la va destruir.

Horses into the Night va ser publicat primer en cartoné i després en rústica. Les dues impressions són idèntiques, excepte pel que fa a la solapa i la contraportada. En l'edició de cartoné, la solapa anterior conté informació biogràfica de Baltasar Porcel (amb una fotografia seva) i de John Getman:

Baltasar Porcel was born in Andratx, Spain, in 1937, heir to the rich traditions of the Majorcan people. His first novel, *Black Sun*, was published in 1961 to critical acclaim, receiving the «City of Palma» Prize. Porcel's prodigious body of work includes over twenty books and many short stories and essays.

Translator John L. Getman has lived for years in Catalonia, studying its history and literature, and has worked in the graduate translation program at the University of Arkansas. His translations of Catalan poetry have appeared in several journals. He lives with his wife, Pilar, and their children in Fayetteville, Arkansas, during the school year and in Catalonia during the summer. (Porcel 1995)

Tota aquesta informació que apareix a la coberta de *Horses into the Night* fou escrita per Getman. A la solapa interior, Getman presenta *Horses into the Night* en els següents termes:

Belonging with the work of Gabriel Garcia Márquez, Carlos Fuentes, and Julio Cortázar, this richly drawn story runs the gamut from lyri-

cal to violent to pastoral. Originally published in 1975, *Cavalls cap a la fosca* was hailed by the public and critics alike as perhaps the most incisive Catalan novel since the Spanish Civil War. It was honored with four prestigious literary prizes, including the 1976 Spanish Literary Critics' Award.

The reader of Getman's faithful translation will be amazed by *Horses into the Night*, which, while firmly set in the postmodernist «magical realism» strain, remains entertaining and accessible; the narrator's search for his roots – especially for his father – among the myths, stories, lies, and truths of his family and hometown, strikes a universal chord. As the plot becomes increasingly textured with piracy, smuggling, the Inquisition, morbid familial relationships, eroticism, and occult occurrences, it is all but impossible to resist this epic story described by *El País* as a «Mediterranean novel flooded with light and bathed in darkness». [sic] (Porcel 1995)

Aquesta presentació de l'obra de Porcel explota els tòpics del realisme màgic, la guerra civil espanyola, i un lirisme narratiu que òbviament pretenen captar l'atenció d'un possible lector per una obra d'un autor totalment desconegut. Cal fer notar que Getman presenta el seu text com una «faithful translation», aspecte clau en el qual també insisteix en la seva introducció: «this translation faithfully conveys the author's poetic vitality and imagery to the English reader» (Porcel 1995, xi).

La contraportada de l'edició de cartoné inclou unes notes crítiques molt breus de Carme Arnau i Joaquim Molas (que representen la perspectiva de l'obra des de la cultura d'origen) i una nota de Milton M. Azevedo, aleshores Cap del Departament del Programa d'Estudis Catalans de la University of California at Berkeley (que seria el punt de vista d'una autoritat acadèmica de la cultura d'arribada). Aquest contacte, probablement facilitat pel mateix Porcel pel que podem interpretar d'una carta a Getman del 20 de desembre del 1993, obre les portes del mercat editorial nord-americà a un autor totalment desconegut en els següents termes:

One of the most significant voices in contemporary Catalan literature, Baltasar Porcel creates a vigorous narrative in which the Mediterranean Sea is a silent and yet active participant, simultaneously separating and bringing together, not always peacefully, worlds as diverse as North Africa and Porcel's native island of Majorca. As the protagonist-narrator searches for his own identity in a quest for his ancestor's origins, an intricate web of relationships unfolds, revealing the universality of his concerns. (Porcel 1995, contraportada)

En la reimpressió en rústica, s'eliminen per manca d'espai les notes d'Arnau i Azevedo, i només s'inclou la nota de Molas, que fa referència, entre d'altres, a Pavese i a Faulkner, un referent òbviament molt familiar

per al públic nord-americà. En aquesta cita de Molas també se subratlla el caràcter mític i poètic de la literatura de Porcel. Els mateixos dos paràgrafs que introduïen l'obra, i que hem reproduït més amunt, també apareixen en la reedició en rústica.

Una breu introducció de tres pàgines escrita per John Getman i signada el juny del 1993 encapçala *Horses into the Night*. Aquest text acosta el lector nord-americà a la història de la llengua catalana, a la història de Mallorca, i també a l'obra de Porcel en general i de *Cavalls cap a la fosca* en particular.

Baltasar Porcel va incloure cinc cites diferents a l'epígraf de *Cavalls cap a la fosca*: la primera de Faulkner, la segona de Jules Verne, una de Pablo Neruda, una de James Joyce, i una cita final del poema «La relíquia» del seu estimat Joan Alcover. Getman, però, en aquesta edició només inclou la cita de Faulkner:

His very body was an empty hall
echoing with sonorous defeated names.
William Faulkner
Absalom, Absalom!
(Porcel 1995, 1)

Getman argüeix dos motius per haver inclòs només una de les cinc cites a l'epígraf. Primer de tot, perquè no va trobar les referències originals de les altres, i d'acord amb els estàndards de publicació nord-americans, les cites han d'anar sempre degudament referenciades. Però també, segons ens comenta el mateix Getman, perquè Faulkner era l'únic autor conegut en el context de la cultura d'arribada, l'únic referent clar que «valia la pena per al lector nord-americà» (EJG. Borrull 2016). Aquesta consideració de Getman, com en d'altres ocasions, és *pro domo sua*, perquè Getman no pot obviar l'evidència que tant Joyce com Verne – i inclús Neruda – són autors coneguts pel lector nord-americà.

L'edició de *Horses into the Night*, finalment, també inclou un apartat d'agraïments en què Getman dona les gràcies a diferents persones i institucions que el van ajudar a traduir i publicar *Horses into the Night* a l'anglès.

4 Ajuda institucional a *Horses into the Night*

L'ajut institucional a la traducció – o patronatge – és molt important. Per a Lefevere, el patronatge consisteix en tres elements fonamentals: «the ideological, the economic, and the status components» (Lefevere 1992, 18). En el cas d'una literatura minoritària com la catalana, i en un polisistema dominant com l'anglosaxó, els tres elements del patronatge coincideixen:

qui concedeix l'ajut econòmic té un interès ideològic evident en què la traducció es materialitzi, i a la vegada també desitja que aquesta traducció assolixi una determinada posició en el polisistema literari d'arribada de la traducció. Aquest fenomen a través del qual els tres elements del patronatge recauen en la mateixa persona o institució és definit per Lefevre com «undifferentiated patronage», i s'explica perquè si els tres elements del patronatge no són el mateix:

[This particular literature] will experience great difficulty in getting published through official channels, or else it will be relegated to the status of «low» or «popular» literature.

As a result, a situation of de facto literary diglossia tends to arise, as has been the case in many literary systems with undifferentiated patronage. (Lefevre 1992, 17)

La University of Arkansas Press va rebre una subvenció de la Institució de les Lletres Catalanes per a la publicació de la traducció de *Cavalls cap a la fosca*, presidida aleshores per Oriol Pi de Cabanyes, a qui Getman havia escrit durant el procés de traducció de *Cavalls*. Així ens ho confirmà el mateix Getman: «No sé si coneixes la Iolanda Pelegrí. Doncs ella em va arranjar algun suport institucional que va redundar en l'editor» [sic] (EJG. Borrull 2016), així com també ho va fer constar en l'apartat de reconeixements de *Horses into the Night*: «I would like to acknowledge the cooperation, encouragement, and grant support I have received for this project from Oriol Pi de Cabanyes [sic] and Iolanda Pelegrí of the Institució de les Lletres Catalanes» (Porcel 1995, vii).

Aquesta informació és corroborada per Meritxell Català Dordal en el seu treball de fi de grau «La Institució de les Lletres Catalanes i la Traducció» per a la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona el 2015. Concretament, el 1994 la Institució de les Lletres Catalanes va atorgar una subvenció de 600.000 PTA (3.606,07 €) a la traducció de *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès. Si comparem aquesta quantia amb la que van rebre altres traduccions el mateix any, veurem que és força considerable. En concret, l'any 1994 la Institució de les Lletres Catalanes va atorgar setze subvencions a obres catalanes traduïdes a altres llengües: quatre a l'alemany, tres a l'anglès, dues al francès, una a l'hongarès, dues a l'italià, una al neerlandès, una al romanès, i dues al vietnamita. El projecte que va rebre menys diners va ser una traducció a l'anglès de contes populars de diversos autors que va fer Eduard J. Neugaard per a l'editorial Peter Lang (118.000 PTA o 709,19 €). El projecte que va rebre més diners va ser la traducció a l'alemany de *Màrmara* de Maria de la Pau Janer que va fer Elisabeth Brilke per a l'editorial Domus Editorial Europea (650.000 PTA o 3.906,58 €). La traducció de Getman obtingué la segona subvenció més quantiosa, seguida per la traducció a

l'hongarès del *Llibre d'amic e amat. Llibre de filosofia d'amor* de Ramon Llull que va fer Déri Bálasz per a l'editorial Z-Füzetek (400.000 PTA o 2.404,05 €). En perspectiva, segons el mateix estudi de Català Dordal (2015) que mostra les dades de subvencions atorgades per la Institució de les Lletres Catalanes a traduccions entre el 1988 i el 2002, la traducció de *Cavalls cap a la fosca* ocupa el lloc número trenta-dos en quantia de diners rebuts entre un total de dues-centes cinquanta-sis traduccions. D'aquestes, només 30 foren en anglès (11,7%). De fet, de les trenta-dues traduccions que obtingueren el màxim import en subvencions, només dues (*Horses into the Night* i *Springs and Autumns*) foren traduccions a l'anglès (6,25%). El rànquing de traduccions amb el màxim de subvencions el lideren les vessades al francès (set, o 21,8%), seguides per les traduccions a l'alemany (cinc, o 15,6%), al neerlandès (quatre, 12,5%) i a l'italià (tres 9,3%). Aquestes dades confirmen la dificultat de ser traduït a l'anglès.

5 Recepció i crítica de *Horses into the Night*

Com afirma DuVal (1997), la traducció de *Cavalls cap a la fosca* de Getman:

was accepted by The University of Arkansas Press and upon its publication greeted with enthusiastic reviews. [It] received exceptionally high honors. The Critics' Choice, 1995-96, a publication of the eminent radio, newspaper, and magazine critics in the country, listed it as one of the eight best translations of the year. And Publishers' Weekly, in its year's end issue, commenting that *Horse Into the Night* is «wildly imaginative and lyrically written, with a translation to match», listed it as one of the twenty-five best books of fiction published in America in 1995. (DuVal 1997, 31)

La distinció del *Critics' Choice* té una vàlua enorme, perquè és el resultat d'una enquesta organitzada pel *San Francisco Review of Books* en la que participen fins a vint-i-cinc publicacions nacionals. Entre aquestes hi figuren crítics dels diaris *Los Angeles Times*, *The Washington Post*, *The Chicago Tribune*, *The Miami Herald*, i de les revistes *San Francisco Review of Books*, *Esquire*, *Today's First Edition* i *The Village Voice*. Sobre aquesta distinció, el mateix Porcel va reaccionar en els següents termes: «Estoy muy sorprendido, en primer lugar por la capacidad de atención de la crítica norteamericana hacia la literatura que se publica en el mundo, y en concreto la catalana, que es una literatura muy pequeña. Pero también por el hecho de que el libro haya sido acogido con tanta rotundidad por las principales publicaciones de allí» (Piñol 1996, 37). Entre els altres seleccionats, hi apareixen traduccions d'obres d'Álvaro Mutis (*The Adventures of Maqroll. Four Novellas: Amirbar. The Tramp Steamer's Last Port of Call. Abdul Bashur, Dreamer or Ships. Triptych on Sea and Land*, traduïda de l'espanyol per Edith Grossman i

publicada per HarperCollins), Thomas Bernhard (*Extinction*, traduïda de l'alemany per David McLintock i publicada per Knopf), i Umberto Eco (*The Island of the Day Before*, traduïda de l'italià per William Weaver i publicada per Harcourt Brace), entre d'altres.

La distinció del *Publishers' Weekly* de seleccionar *Horses into the Night* com un dels vint-i-cinc millors llibres del 1995 va basar-se en «su excelencia literaria, su originalidad, su actualidad y su promesa de ser una contribución duradera a nuestra cultura» (Piñol 1996, 37). La nota també destaca el caràcter líric de l'obra de Porcel, i la qualitat de la traducció de Getman. De les vint-i-cinc obres seleccionades pel *Publishers' Weekly*, quatre (16%) són traduccions: *The First Man* del Nobel Albert Camus (traducció del francès de David Hapgood i publicada per Knopf), *Waiting for the Dark*, *Waiting for the Light* d'Ivan Klíma (traducció del txec de Paul Wilson i publicada per Picador), *Battlefields and Playgrounds* de Janos Nyiri (traducció de l'hongarès de William Brandon i publicada per Farrar Straus and Giroux), i la traducció de *Cavalls* de Getman.

Getman assenyalava que «el *San Francisco Chronicle* va nomenar *Horses into the Night* un dels seus *Critics' Choice* en el recull de l'any de la producció literària americana, britànica, i després estrangera, i em qualificava aquest llibre com una de les vuit millors traduccions de l'any, només seguit per *El Decameró*, *El primer home* d'Albert Camus, i el segon era jo. I després el *Publishers' Weekly*, que controla la cronologia i la crítica de tot el que surt va dir 'Salvatjament imaginatiu... amb una traducció a l'alçada'» [sic] (EJG. Borrull 2016).

Arsenio Pacheco publicà una altra ressenya molt positiva a *The International Fiction Review* en la qual comença afirmant categòricament que *Cavalls cap a la fosca* és «one of the most important works to have appeared in Spain since the Spanish Civil War» (Pacheco 1995, 109). La ressenya pràcticament se centra en descriure els mèrits literaris de l'obra porcel·liana. Al final, Pacheco dedica un paràgraf a comentar la traducció de Getman, de qui diu que, malgrat les grans dificultats de traduir la prosa de Porcel, per l'ús tensionat que fa de la llengua i de l'estil, «[he] succeeded admirably; his work as a translator is not only extremely professional and accurate, but also a work of love and profound sensibility, showing a true understanding of Catalan in general, and of Porcel's writings in particular. That understanding is also well reflected in his short but illuminating introduction to the text» (Pacheco 1995, 111). Pacheco acaba la seva ressenya fent una reflexió de context molt encertada en relació al significat que aquesta traducció hauria de tenir en el sistema de la cultura d'arribada: «Catalan literature is not as well known outside Catalonia as it deserves, and there are very few translations to introduce it to the English speaking world. *Horses into the Night* should whet the appetite of all discerning readers. It is to be hoped that its publication will not be an isolated instance and that many other translations from Catalan will follow» (111).

«Los críticos norteamericanos han relacionado *Horses into the Night* con la obra de autores como Gabriel García Márquez o Carlos Fuentes» (Piñol 1996, 37). Tal i com havíem indicat més amunt en comentar la solapa de l'edició cartoné, la novel·la es presenta «belonging with the work of Gabriel García Márquez, Carlos Fuentes, and Julio Cortázar, this richly drawn story runs the gamut from lyrical to violent to pastoral». I més endavant: «The reader of Getman's faithful translation will be amazed by *Horses into the Night*, which, while firmly set in the postmodernist 'magical realism' strain, remains entertaining and accessible». Aquesta descripció de l'obra de Porcel, que lliga la seva narrativa a la tradició del realisme màgic i a la d'alguns dels seus autors més destacats, respon a la necessitat de situar aquesta traducció en el sistema de la cultura d'arribada.

En opinió de Getman, «hay un cierto resurgimiento del interés por una literatura gótica, de un estilo literario propio de los siglos XVIII y XIX, enfatizando los elementos grotescos, misteriosos, en cierto modo primitivos. La novela de Porcel participa de muchos de esos elementos y seguramente ésa es una de las razones de su éxito. Pero también tiene mucho del realismo mágico a lo García Márquez, y así lo subrayaron los primeros críticos que la leyeron. Personalmente, pienso que también coincide con Pavese en el aspecto de sus percepciones sensitivas de la naturaleza y el entorno» (Piñol 1996, 37).

Piñol assegura que l'obra es va esgotar «hace un par de meses», y «el propio Porcel dijo a este diario que una editorial comercial de Estados Unidos está interesada en publicar el libro dentro de una colección de bolsillo» (37). No és cert que l'obra s'esgotés. De tota manera, sí és cert que l'editorial la considerarà un èxit com corrobora Charlie Shields: «the success of *Horses* no doubt had a very positive effect [in publishing *Springs*]». De tota manera, no ens consta cap editorial comercial interessada en publicar *Horses*. Aquest fet és notable perquè no només se'n publiquen pocs de llibres traduïts, sinó que els pocs que es tradueixen els editen majoritàriament editorials menors que no tenen la capacitat de distribució ni de màrqueting que tenen les editorials grans per arribar a un públic més ampli.

El diari *La Vanguardia* – la 'casa' de Porcel – va publicar un article i cinc notes breus entre el 10 d'octubre del 1995 i el 1-2 de gener del 1996 sobre la publicació de *Horses into the Night* als Estats Units. Una de les notes fou inclosa en la popular secció de contraportada «El semáforo», en què Porcel obté llum verda com a reconeixement per les mencions honorífiques que li tributen el *Critics' Choice* i el *Publishers' Weekly*. En general, el to és celebrador pel fet que un escriptor català hagi estat traduït a l'anglès i publicat als Estats Units. Les notes també repassen els mèrits de l'obra de Porcel destacats per la crítica nord-americana: «la obra ha recibido reseñas elogiosas de la crítica, que destaca la innegable elegancia cruel de la prosa, tal como recoge *Publishers' Weekly*, la revista considerada

la 'biblia' de los editores. También se ha emparentado la novela con García Márquez y Carlos Fuentes, destacando 'su imaginería visual, que experimenta todas las posibilidades de lo musical, lo violento y lo rural'. Porcel publicará también en Estados Unidos *La revuelta permanente*, premio Espejo de España, y *Les primaveres i la tardor* [sic]. El autor, que ha estado durante la primera quincena del mes dando conferencias por distintas universidades del país, ha sido traducido además del inglés, al francés, italiano, vietnamita, ruso y portugués, entre otros idiomas».

Una de les aproximacions més sistemàtiques a la recepció de la narrativa de Baltasar Porcel fora de l'àmbit català l'ha realitzat el professor de la Lancaster University (Anglaterra), Dr. Frederic Barberà. El 2004 avançà la publicació del primer capítol del seu llibre *Baltasar Porcel o l'òptica aberrant sobre el món. Prosa de ficció (1958-2004)* en el marc del Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans que se celebrà a Montpeller. En aquest estudi, Barberà parteix de la situació de «precarietat [en què es troba] la recepció de la narrativa en català a l'àmbit propi d'aquesta llengua» (Barberà 2004, 167) on, segons Porcel, i tal i com havíem comentat, el públic lector en català es «minoritario y en el mejor de los casos bilingüe, siendo el otro idioma, el castellano, infinitamente más poderoso en demografía, poder cultural y político, en historia» (167). Aquest pressupòsit teòric és fonamental i demostra la situació perifèrica i dèbil de la literatura catalana. Si aquesta es vol fer un lloc en cultures de poder com l'espanyola o l'anglòfona, cal tenir en compte aquestes dinàmiques sociolingüístiques que, en últim terme, tenen a veure amb qui ostenta els poders polític i econòmic. És per això que Barberà considera «necessari observar la manera com la globalització ha afectat la difusió de productes culturals més enllà de les pròpies fronteres lingüístiques» (167). Barberà estudia en detall les obres de Porcel traduïdes al castellà, al francès i a l'anglès, i conclou que «la presència crítica [és] molt més abundant en castellà que no pas en anglès i en francès» (170). Això és així per l'abundància de traduccions d'obres de Porcel en castellà en comparació a les obres traduïdes al francès o a l'anglès. De la mateixa manera, «és a través [del castellà] que l'autor és sovint conegut a l'estranger quan no hi ha traduccions a altres llengües» (170), de forma que les traduccions al castellà d'en Porcel tenen una funció importantíssima en ocupar una posició privilegiada en una cultura *mainstream*. En un moment del seu estudi, Barberà comenta, en nota a peu de pàgina, que «en una entrevista que vaig fer a Porcel a la Universitat de Londres [en] un auditori del departament de traducció, a la pregunta de si Porcel s'estimava més que el traduïssin a l'anglès del català o del castellà, va respondre: 'Me'n fot'. Després va puntualitzar: 'Si la nova versió castellana l'he feta jo, m'és igual'» (170).

Barberà considera que el poc interès que hauria mostrat el món editorial anglosaxó a traduir Porcel - per exemple en desoir una proposta de Ray Fleming al *Majorca Daily Bulletin* exhortant els editors anglesos

que publiquessin *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès – demostra «la poca permeabilitat del món literari anglosaxó a les obres procedents d'altres cultures» (Barberà 2004, 171). Al mateix temps, però, «el reconeixement de l'alta crítica americana, que va considerar [*Horses into the Night*] entre les millors vint-i-cinc [obres] publicades als Estats Units l'any 1995, és necessàriament un indicador fiable de la penetració real (llegeixi's nombre de vendes) d'aquest llibre a la cultura receptora. A més, la necessitat de la crítica americana d'encasellar l'obra estrangera ressenyada dins els paràmetres d'un gènere plausible, d'un lloc comú històric com la guerra civil espanyola, o del component d'exotisme que comporta per a un lector nord-americà un escenari de l'Amèrica Llatina, il·lustra una altra faceta del mateix fenomen» (171-2). Certament, en valorar l'èxit que hagi pogut tenir la traducció de *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès, hem de discriminar forçosament la qualitat del text, que ens sembla indiscutible, de la discreta quantitat d'exemplars venuts.

Barberà afegeix tres aspectes crítics essencials: la poca permeabilitat del món anglosaxó a obra estrangera; la no equivalència entre la qualitat d'una obra particular i el seu nombre de vendes; i la necessitat d'encasellar l'obra traduïda dins el marc del polisistema de la cultura d'arribada en uns paràmetres que siguin comprensibles. Certament, la crítica nord-americana presentà *Horses into the Night* dins els paràmetres del realisme màgic, i a Porcel com un autor a l'estil Gabriel García Márquez, Carlos Fuentes, i Julio Cortázar. Malgrat això, però, les vendes no es van correspondre amb aquestes il·lustres comparacions, fenomen que podria explicar-se pel fet que «only qualitative maturity will lead to other cultures wishing to translate a large number of Catalan works into their own language» (Cramer 2000, 182). Això vol dir que la qualitat i el prestigi no de l'obra literària individual sinó de la literatura catalana en general, hauria d'ajudar en la seva penetració en mercats tan impermeables com l'anglosaxó. Això és el contrari del que passa a Catalunya amb les traduccions, que tenen una ampla tradició i que gaudeixen del favor del públic com demostren les seves vendes, fenomen que connecta amb el primer aspecte assenyalat per Barberà, el de la poca permeabilitat d'obra estrangera en el mercat anglòfon, i amb el «problema del 3%» (Borrull 2016).

Barberà acaba el seu estudi assenyalant els tres aspectes que al seu entendre haurien facilitat la difusió de l'obra porcel·liana a l'anglès: el seu estil, com per exemple la consideració de *Cavalls cap a la fosca* com una novel·la 'gòtica', aspecte que l'apropa a Faulkner per «l'obsessió pels detalls truculents i escabrosos, relacionats amb la malaltia, amb la mort, amb la descomposició o amb la simple lletjor» (Barberà 2009, 142); la sensualitat de la seva prosa; i el seu lirisme, «que brota del vincle establert en algunes obres de maduresa entre l'home, el paisatge i els avantpassats» (146). A aquest argument, però, li manca rigor, pel fet que l'encàrrec de traduir *Cavalls cap a la fosca*, i el de *Les primaveres i les tardors*, ve

del mateix Getman. Així doncs, la difusió de l'obra de Porcel en el món anglosaxó de què parla Barberà no és una conseqüència de la reacció del públic o de la crítica a la seva obra, sinó que és una decisió unilateral de Getman, recolzat per l'editorial i, sobretot, pel Dr. DuVal.

El 26 de setembre de 2008, el Dr. Barberà participà, amb John Getman, traductor a l'anglès de Porcel, i el Dr. Francesco Ardolino (Universitat de Barcelona, i traductor a l'italià de Porcel), en una conferència i taula rodona moderada per Joan Brugués al Museu de l'Art de la Pell de Vic. L'acte, sota el títol «Coneixement i recepció de la literatura catalana a Europa. El cas de Baltasar Porcel», fou una oportunitat per posar al dia l'estat de la qüestió pel que fa a les traduccions de Porcel a altres llengües, i per discutir específicament el problema de la recepció de traduccions d'obres procedents de literatures minoritàries a cultures de poder com la francesa i, especialment, l'anglesa.

6 Promoció de *Horses into the Night*. Baltasar Porcel als EUA i Canadà

Efectivament, com bé assenyala la nota a *La Vanguardia*, Baltasar Porcel va viatjar als Estats Units durant la primera quinzena d'octubre del 1995 per tal de promocionar la seva recentment publicada traducció de *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès. «El mínim que un autor pot fer com a compensació [a ser traduït] és cooperar amb l'editor. Això vol dir entrevistes i gires amb lectures, totes les coses que a poc a poc han esdevingut part substancial del fet de ser escriptor» (Noteboom 1996, 14).

El primer acte es va produir en el marc del vuitè col·loqui de la North American Catalan Society (NACS) que es va celebrar:

de l'1 al 3 d'octubre de 1995, a la Universitat d'Indiana, a Bloomington (EUA) [...] sota la direcció de Josep Miquel Sobrer [...]. El col·loqui va comptar amb un deliciós preàmbul: un concert de Raimon a l'auditori del John Waldron Arts Center, el vespre del 30 de setembre [...] La sessió inaugural va consistir en una taula rodona titulada *Imagining Catalonia: Mediterranean Metropolis or Pyrenean Fortress?*, amb la participació de Baltasar Porcel, Miquel Reniu, Josep M. Sobrer i Dorothy Noyes, com a moderadora; en l'altra taula rodona es va tractar de la problemàtica de *Lensenyament del català a Nord-Amèrica*, amb la participació de Milton M. Azevedo (*UC Berkeley*), Llorenç Comajoan (*Indiana Univ.*), Philip D. Rasico (*Vanderbilt Univ.*), Donna M. Rogers (*Penn State Univ.*), i Montserrat Piera (*Temple Univ.*), com a moderadora [...]. Pel que fa a les sessions plenàries, van ser dedicades a *Baltasar Porcel i la seva obra*, amb la participació de l'escriptor, Neus Berbis (Generalitat de Catalunya), John Getman (*Univ. of Arkansas*), i Anna Argemí (*Univ. Texas-Tyler*), com

a presentadora; a *La llengua i la identitat nacional a Catalunya* [...]; [i] a *Alguns aspectes de la gramàtica catalana*. (Bover 1996, 547)

La participació de Milton Azevedo en aquest col·loqui a Indiana és significativa perquè ell mateix, segons ens diu Porcel en carta del 20 de desembre de 1993 a Getman, feia temps que hauria volgut organitzar un acte similar a la University of California Berkeley. Tot i que les circumstàncies foren diferents de les que el Dr. Azevedo havia imaginat, Baltasar Porcel va ser a Berkeley per tal de promocionar la recent traducció de *Cavalls cap a la fosca* a l'anglès. En concret, l'acte es va celebrar el dia 9 d'octubre de 1995 sota l'auspici del «Gaspar de Portolà Catalanian Studies Program» en el marc de les conferències regulars que oferia la societat. Amb el títol «Mi obra literaria: caminos de llegada y de salida», Porcel repassà la seva producció literària fins al moment, i aprofità també per promocionar la recent publicació de *Horses into the Night*.

Abans del 15 d'octubre, Baltasar Porcel va fer dues visites més: una a la University of Toronto, convidat pel Dr. Frederic Barberà, on va donar una conferència, i una altra a la University of Arkansas, on sabem que també es va celebrar un acte de promoció de *Horses into the Night*, aquesta vegada acompanyat pel traductor John Getman, i on van assistir estudiants del programa de traductologia del Dr. DuVal. L'únic document que tenim de la visita de Porcel a Fayetteville (AR) és aquest:

The next day Porcel spoke to my Form and Theory of Translation class, through John Getman, about his novel, his bilingual world, and the process of writing about it. I asked him about the passages that were added into the Spanish version after the death of Franco. And this was his answer, through John Getman: «You know, in this world we can't always have it our own way. Sometimes we have to do what is expedient. The Spanish publisher, after he read my translation, sent it back to me and told me, 'Here, here, here, and here, embellish the sex scenes'. So I did: one new explicit sentence per scene». (DuVal 1997, 31)

7 Conclusió

La traducció a l'anglès de *Cavalls cap a la fosca* és d'una gran qualitat literària. Getman aconsegueix 'el principi de l'efecte equivalent' proposat per Nida i el seu text captura «the 'flavor and feel' of the message» (Nida 1964, 150). Això ho aconsegueix a través d'un ús abundant i impressionant de multitud d'estratègies traductològiques directes però sobretot oblíques en els tres nivells textuais: lèxic, estructural, i semàntic (Vinay, Darbelnet 1958). De fet, Getman traduí *Cavalls cap a la fosca* «with a style equal to Porcel's» (DuVal 1997, 30). Amb això cercava de «faithfully convey

the author's poetic vitality and imagery to the English reader» (Porcel 1995, xi). Els efectes que Getman aconsegueix crear en el lector de la cultura d'arribada són brillants, i el seu text és d'un estil genuïnament propi malgrat ser una traducció.

La motivació principal de Getman fou la seva total convicció de què «*Porcel's work deserve[d] a broader audience*» (Porcel 1995, xi), i en la seva tasca de traductor procurà sempre de «transfer [Porcel] Catalan world into a world for English eyes» (Getman 1995, 49). Malgrat tots aquests mèrits, la posició que ocupa *Horses into the Night* en el sistema literari anglosaxó és secundària (Even-Zohar 1978).

Ser traduït a l'anglès, especialment per a textos d'una literatura minoritària i minoritzada com la catalana, és molt difícil. Però precisament per aquestes circumstàncies, és «imperatiu» ser traduït (Noteboom 1996). Per tal de promoure aquestes traduccions, la funció de les institucions universitàries és cabdal. Primer, en tant que formadores de nous traductors. I segon, en l'establiment i manteniment d'editorials independents disposades a editar textos desconeguts i/o que no formen part del sistema literari predominant. De la mateixa manera, també són cabdals la feina d'altres agències com la de la Institució de les Lletres Catalanes – avui Institut Ramon Llull – per al conreu, promoció i supervivència de la literatura universal en àmbits tan restringits com l'anglosaxó. L'atorgament de subvencions a la traducció n'és un exemple evident d'aquesta centralitat. En considerar aquestes traduccions, la qualitat i la quantitat van sovint per camins diferents. Tot i la distribució insuficient que va tenir *Horses into the Night*, i malgrat que el mateix Porcel va visitar els EUA en companyia de Getman per tal de promocionar-ne la seva publicació, la qualitat del text és indiscutible.

Tot això sense oblidar que l'encàrrec de traduir Porcel fou del mateix Getman, i que gràcies a la seva tenacitat i perseverància, Porcel es pot llegir avui en anglès. I Getman no només traduí *Cavalls cap a la fosca*, sinó que també traduí *Les primaveres i les tardors* el 2000 amb els mateixos resultats: «Getman and The University of Arkansas Press are to be commended for making available to the English-speaking reader a good translation of a masterpiece of contemporary Catalan literature» (Forcadas 2001, 408).

Llista de referències

- Barberà, Frederic (2004). «La recepció de la narrativa de Baltasar Porcel fora de l'àmbit català». *Col·loqui Europeu d'Estudis Catalans*, vol. 1, *La recepció de la literatura catalana a Europa*. Montpel·lier: Centre d'Études et de Recherches Catalanes, Université de Montpellier, 167-77.
- Barberà, Frederic (2007). *Baltasar Porcel o l'òptica aberrant sobre el món. Prosa de ficció (1958-2004)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Barberà, Frederic (2009). «Andratx, ironia i memòria. Una nova perspectiva sobre la ficció completa de Baltasar Porcel». *Esriptures contemporànies: Baltasar Porcel i la seva obra*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 134-52.
- Borrull, Francesc (2016). «Baltasar Porcel en l'impermeable mercat editorial nord-americà: crònica i anàlisi de les traduccions de *Cavalls cap a la fosca* i *Les primaveres i les tardors* a l'anglès» [Tesi doctoral]. Escola de Doctorat de la Universitat de Vic.
- Bover i Font, August (1996). «Indiana University: Vuitè col·loqui de la North American Catalan Society». *Llengua i Literatura*, 7, 547-8.
- Català Dordal, Meritxell (2015). «La Institució de les Lletres Catalanes i la Traducció» [treball de fi de grau] [online]. Facultat de Traducció i Interpretació, Universitat Autònoma de Barcelona. URL https://ddd.uab.cat/pub/tfg/2015/tfg_26799/CATALA_DORDAL_MERITXELL_1271740_TFGTI1415.pdf (2017-05-26).
- Cramer, Kathryn (2000). «The Role of Translation in Contemporary Catalan Culture». *Hispanic Research Journal*, 1(2), 171-83.
- DuVal, John (1997). «A Good Year». *Exchanges, Translation & Commentary*, 8, 30-2.
- Even-Zohar, Itamar (1978). «The Position of Translated Literature Within the Literary Polysystem». Even-Zohar, Itamar, *Papers in Historical Poetics*. Tel Aviv: The Porter Institute for Poetics and Semiotics, Tel Aviv University, 21-27.
- Getman, John (1995). «Translator's Note on Claudia». *Exchanges, Translation & Commentary*, 5 (spring), 49.
- Forcadas, Albert M. (2001). «Baltasar Porcel, Springs and Autumns (Book Review)». *World Literature Today*, 75(2), 408-9.
- Lefevere, André (1992). *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame*. London; New York: Routledge.
- Molas, Joaquim (1991). «Notes per a una introducció». Porcel, Baltasar, *Obres completes*, vol. 1, *L'alba i la terra*. Barcelona: Proa, 17-41.
- Nida, Eugene (1964). *Toward a Science of Translating*. Leiden: E.J. Brill.
- Nooteboom, Cees (1996). «Ser traduïts: el gran problema de les petites llengües». *CEATL, Jornada sobre la traducció*. Barcelona: Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 9-15.

- Pacheco, Arsenio (1995). «Horses into the Night». *The International Fiction Review*, 23, 109-10.
- Piñol, Rosa Maria (1996). «La aventura americana de Porcel». *La Vanguardia*, 1-2 de gener, 37.
- Porcel, Baltasar (1995). *Horses into the Night*. Transl. by John Getman. Fayetteville (AR): The University of Arkansas Press.
- Porcel, Baltasar (2000). *Springs and Autumns*. Transl. by John Getman. Fayetteville (AR): The University of Arkansas Press.
- Vinay, Jean-Paul; Darbelnet, Jean (1958). *Stylistique comparée du français et de l'anglais: Méthode de traduction*. Paris: Didier.